

KONFERENCJA NAUKOWA „GRÓD PIASTOWSKI W GIECZU – GENEZA, FUNKCJA, KONTEKST”

W dniach 14 i 15 października 2013 roku w Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu (Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy) z inicjatywy tejże placówki odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Gród piastowski w Gieczu – geneza, funkcja, kontekst”. Konferencję zorganizowało Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy wspólnie z Ośrodkiem Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu. Bezpośrednią odpowiedzialność za realizację tego przedsięwzięcia wzięli prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa (dyrektor MPP na Lednicy), dr hab. Michał Kara (IAE PAN Oddział w Poznaniu) i mgr Teresa Krysztofiak (Rezerwat Archeologiczny w Gieczu). Swoim udziałem w Honorowym Komitecie Naukowym konferencję zaszczylicili prof. prof. Zofia Hilczer-Kurnatowska, Klementyna Żurowska, Andrzej Buko oraz Jerzy Strzelczyk. Obrady konferencyjne zrealizowane były w związku z obchodami Roku Jubileuszu 50-lecia Rezerwatu Archeologicznego w Gieczu, nad którym patronat honorowy objęli pan Marek Woźniak Marszałek Województwa Wielkopolskiego i ks. Arcybiskup Stanisław Gądecki Metropolita Poznański.

Pretekstem do spotkania liczne grono archeologów, historyków, numizmatyków, historyków sztuki i antropologów z całej Polski (a w przypadku tych ostatnich również z USA) były wyniki prac wykopaliskowych wznovionych na terenie Gieczu w ostatniej dekadzie XX w., które pozwoliły na nowe spojrzenie na ośrodek grodowy w Gieczu w kontekście jego roli w kształtowaniu się państwa Piastów oraz znaczenia tego miejsca dla rodu panującego. Organizatorzy konferencji zadedykowali obrady pamięci zmarłej w sierpniu 2013 r. prof. dr hab. Zofii Hilczer-Kurnatowskiej, która przez ostatnie dwie dekady była niestrudzonym i niezastąpionym konsultantem wszystkich przedsięwzięć badawczych realizowanych w Gieczu.

Uczestników konferencji powitali prof. Dariusz Głównka (zastępca dyrektora Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie) oraz prof. Andrzej M. Wyrwa (dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy). Ten ostatni przedstawił też krótki zarys dziejów zainteresowania Gieczem i jego historią, poczynając od re-

1. Sala obrad konferencji w Gieczu. Fot. A. Ziółkowski

fleksji XIX-wiecznych badaczy i starożytników po dzisiejsze osiągnięcia naukowców zajmujących się tym wyjątkowym ośrodkiem.

Pierwszy dzień konferencji („Giecz w źródłach archeologicznych”) poświęcony był głównie wynikom badań wykopaliskowych oraz ich interpretacji. W sesji przedpołudniowej, której przewodniczyła prof. Hanna Kóčka-Krenz (Instytut Prahistorii UAM w Poznaniu), wysłuchano trzech referatów. Mgr Teresa Krysztofiak (Rezerwat Archeologiczny w Gieczu) wystąpieniem „Ośrodek grodowy w Gieczu w okresie przed- i wczesnopañstwowym” zarysowała rozwój gieckiego ośrodka w określonym w tytule przedziale czasowym. Następne dwa referaty dotyczyły zagadnień związanych z giecką architekturą grodową. Prof. Andrzej Pleszczyński (Instytut Historii UMCS w Lublinie) odniósł się do „reperowego” obiektu gieckiego grodu – palatium („Forma i znaczenie: architektura palatiów monarszych w Europie Środkowej wcześniejszego średniowiecza”), a prof. Teresa Rodzińska-Chorąży (Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego) do architektury kościoła grodowego („Kościół grodowy św. Jana Chrzciciela w Gieczu – między przesłaniem a tajemnicą”). W sesji popołudniowej, którą prowadził prof. Henryk Mamzer (Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych IAE PAN w Poznaniu), mgr Elżbieta Indycka (Rezerwat Archeologiczny w Gieczu) na szerokim tle porównawczym przedstawiła wyniki badań na gieckim cmentarzysku z drugiej połowy XI-XII w. („Cmentarzysko wczesnośredniowieczne w Gieczu – z badań nad topografią miejsc sakralnych w głównych ośrodkach władzy w Wielkopolsce w okresie piastow-

2. Prof. dr hab. Jacek Banaszkiewicz podczas wygłaszania referatu „Giecz na Galowej liście wielkich grodów Bolesława Chrobrego”. Fot. M. Miciak

skim”). Uzupełnieniem jej referatu było wystąpienie dr ph. Amandy Agnew i Hedy Justus (Ohio State University, USA), które na podstawie własnych analiz materiału osteologicznego pozyskanego z badań wspomnianego cmentarzyska zaprezentowały strukturę demograficzną populacji gieckiej, wskazując też na, wynikające z tych badań, stresogenne warunki życia wczesnośredniowiecznych gieczan („Życie i śmierć w średniowiecznej Polsce: struktura populacyjna i zdrowie na przykładzie materiału antropologicznego z cmentarzyska w Gieczu”). Następnie prof. Borys Paszkiewicz oraz mgr Maciej Syty (Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego) przedstawili wyniki swoich badań nad kolekcją numizmatyczną z okresu wczesnego średniowiecza pozyskaną z terenu grodziska oraz (szczególnie bogatą) ze stanowiska nr 4 w Gieczu („Miał kneź Bolko koguta, czyli monety z grodziska i wielofunkcyjnego stanowiska 4 w Gieczu”).

Drugi dzień konferencji rozpoczął udany, dzięki sprzyjającej aurze („złota polska jesień”), poranny spacer po Gieczu i okolicach (w tym również po wzbudzającym wiele emocji Wzgórzu Górzno). Następnie w sali konferencyjnej Gieckiego Rezerwatu rozpoczął się drugi dzień obrad („Giecz w źródłach pisanych”) prowadzony przez prof. Jerzego Strzelczyka (Instytut Historii UAM w Poznaniu). Pierwsze dwa referaty odnosiły się do najwcześniejszego odcinka piastowskiej historii Giecza. Prof. Jacek Banaszkiewicz (Instytut Historii PAN w Warszawie) przedstawił swoje uwagi na temat znaczenia obecności grodu w Gieczu w grupie czterech najważniejszych ośrodków wymienionych przez Galla Anonima w jego *Kronice*

(„Giecz na Gallowej liście wielkich grodów Bolesława Chrobrego”). Prof. Zbigniew Dalewski (Instytut Historii PAN w Warszawie) podzielił się natomiast swoimi refleksjami odnośnie do najwcześniejszego modelu władzy dynastii piastowskiej („Władztwo dynastyczne Piastów”). Natomiast referat przygotowany przez prof. Tomasza Jurka (Instytut Historii PAN w Poznaniu) poświęcony był już dziejom Giecza jako ośrodka kasztelańskiego oraz jego historii w okresie późniejszym – późne średniowiecze i okres nowożytny („Światłość miniona. Giecz późnośredniowieczny”).

Obradom towarzyszyła ożywiona, wielowątkowa dyskusja, którą toczono nie tylko w czasie przeznaczonym przez organizatorów, ale również w tzw. kuluarach i podczas spaceru po terenie badań wykopaliskowych. Dotyczyła ona bezpośrednio Giecza, a więc interpretacji przedstawionych wyników badań archeologicznych oraz zastanawiającej dysproporcji między danymi archeologicznymi a źródłami piśnianymi odnoszącymi się do okresu funkcjonowania Giecza jako ośrodka kasztelańskiego. Nawiązano również do późniejszego braku zainteresowania się tym ośrodkiem (brak lokacji miejskiej). Poruszono też problem prymatu starszeństwa ośrodka gieckiego nad innymi ośrodkami piastowskiego obszaru centralnego, jak też unikatowość odkrytych na terenie grodu pozostałości wczesnopiastowskiej architektury monumentalnej. Wymieniano również uwagi natury ogólnej – problem *Kroniki* Galla Anonima (jak dalece możemy ją traktować jako źródło historyczne, a w jakim stopniu jako tylko narracyjne?), czy też znaczenia – wspomnianego przez Galla – enigmatycznego grodu we Włocławku w kontekście ostatnich znalezisk z cmentarzyska w Bodzi. Dyskutowano także na temat sakralnego charakteru cmentarzysk wczesnośredniowiecznych oraz miejsc tzw. kultowych w okresie przed- i wczesnopiastowym. Oprócz referentów udział w dyskusji wzięli prof. Hanna Kóčka-Krenz (Instytut Prahistorii UAM w Poznaniu), prof. Leszek Słupceki (Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego), prof. Jerzy Strzelczyk (Instytut Historii UAM w Poznaniu), prof. Przemysław Urbańczyk (Instytut Archeologii UKSW w Warszawie), dr hab. Michał Kara (Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu), dr hab. Dariusz A. Sikorski (Instytut Historii UAM w Poznaniu), dr Michał Brzostowicz (Muzeum Archeologiczne w Poznaniu) oraz mgr Jacek Wrzeński (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy).

W imieniu organizatorów konferencję podsumowali prof. Dariusz Główka (Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie) oraz dr hab. Michał Kara (Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu). W podsumowaniu wskazano na osiągnięcia obrad (szeroka dyskusja nad wynikami prac wykopaliskowych oraz nowe spojrzenie historyków na zagadnienie znaczenia Giecza dla rodu Piastów), jak też na problemy, które umknęły uwadze komitetu organizacyjnego (np. Giecz w systemie gospodarczym państwa piastowskiego, czy miejsce Giecza w kryzysie wspomnianego państwa w latach trzydziestych XI w.). Organizatorzy zobowiązali się do wydania w przyszłym roku (2014) publikacji zwartej zawierającej materiały z obrad konferencyjnych.

Andrzej M. Wyrwa, Michał Kara, Teresa Krysztofiak